

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
економіки підприємства та менеджменту.
Протокол № 3 від 10 жовтня 2015 р.

**Програма
навчальної дисципліни
"ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА"
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладач: к.е.н., доцент Ушкальов В. В.

Відповідальний за випуск

зав. каф. _____ д.е.н., проф. Шиян Д. В.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

Дослідження економічних стосунків, що залишається предметною площиною економіки, завжди мало практичну спрямованість і передбачало побудову дієвих економічних моделей, які б дозволяли прогнозувати економічну поведінку людини. Втім, ґрунтуючись на уявленнях про людину, як раціональну істоту, що має максимізувати корисність, традиційні економічні концепції не в змозі забезпечити належний рівень прогностичності, оскільки сама природа економічного суб'єкта є значно складнішою і не обмежується концепцією раціональності. Саме тому в епоху технологічних революцій та інформатизації суспільства, коли в економічних процесах зростає вага економічних рішень та людського фактору, загострюється потреба в уточненні економічних моделей, що обумовлюють реальну поведінку економічних агентів. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність формування у фахівця-економіста уявлень про системний вплив на економічну поведінку соціальних, когнітивних та емоційних чинників, оволодіння інструментарієм та методологією їх оцінки, моделювання та прогнозування.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів знань теорії та практики поведінкової економіки, розуміння поведінкових закономірностей та їх впливу на перебіг економічних процесів, формування на цій основі професійних компетентностей у сфері прийняття економічних рішень.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:
вивчення теоретичних положень поведінкової та експериментальної економіки;

засвоєння правил, принципів, оволодіння інструментами та методами дослідження впливу поведінкових факторів на прийняття економічних рішень;

удосконалення вмінь та навичок застосування поведінкових моделей у розвитку економічних відносин та управлінні економічними суб'єктами.

Поведінкова економіка – навчальна дисципліна, що вивчає закономірності впливу соціальних, когнітивних та емоційних факторів на економічні стосунки та поведінку економічних суб'єктів.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є система чинників та процесів, що обумовлюють економічну поведінку.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні, методичні та організаційно-економічні аспекти управління економічною поведінкою.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як: «Менеджмент», «Економічна теорія», «Психологія», «Соціологія».

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

сутність, категорії та концепції поведінкової економіки;

завдання та методи поведінкової економіки;

відмінності традиційних та поведінкових економічних моделей;

обмеження раціональної моделі та типові помилки в економічних рішеннях, що нею обумовлені;

особливості міжчасового вибору та основні положення теорії перспектив;

соціальні, когнітивні та емоційні фактори, що впливають на зміну ієрархії уподобань;

соціально-психологічні та фізіологічні механізми прийняття рішень;

евристики, фрейми та аномалії в економічній поведінці;

методи та інструменти оцінки і моделювання економічної поведінки;

практичні аспекти застосування соціальних, когнітивних та емоційних чинників в різних сферах економічної діяльності;

логіку та методику проведення економічних досліджень.

вміти:

здійснювати оцінку раціональності поведінки економічних суб'єктів;

визначати та долати обмеження традиційної економічної моделі при вирішенні практичних економічних завдань;

здійснювати оцінку впливу поведінкових чинників на діяльність економічних суб'єктів;

застосовувати поведінкові моделі при здійсненні економічного прогнозування;

застосовувати методи управління внутрішньою мотивацією та трудовою активністю;

забезпечувати результативність, релевантність та достовірність економічних експериментів.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Професійна компетентність, яка отримується студентами після вивчення навчальної дисципліни

Назва компетентності	Складові компетентності
Здійснювати оцінку впливу когнітивних та соціальних чинників на економічну поведінку та враховувати її при прийнятті управлінських рішень	Розуміння ролі поведінкових факторів в економічних процесах
	Визначати психофізіологічні основи та фактори, що обумовлюють прийняття економічних рішень
	Оцінювати вплив когнітивних процесів економічного агента на якість економічних рішень
	Оптимізувати процеси прийняття економічних рішень враховуючи психологічні особливості суб'єктів діяльності
	Обирати адекватні методи формування та корекції мотивації відповідно до специфіки завдання
	Враховувати поведінкові чинники при прийнятті рішень в умовах ризику
	Враховувати закономірності міжчасового вибору та фреймінг під час прийняття економічних рішень в умовах ризику
	Ідентифікувати помилки в когнітивних процесах, що пов'язані з дією евристик
	Ідентифікувати аномалії в економічній поведінці суб'єктів та визначати заходи щодо подолання їх наслідків
Здійснювати оцінку впливу факторів спільної діяльності на економічну поведінку суб'єктів	

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. 2.

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
«Поведінкова економіка»
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Поведінкова економіка в системі економічних наук					
5 Розуміння ролі поведінкових факторів в економічних процесах	Психологічні особливості. Поняття свідомості та діяльності. Економічні відносини	Предмет та завдання поведінкової економіки. Поведінкова проблематика економічних відносин	Визначати поведінкову складову економічних відносин. Розуміти системну дію поведінкових чинників в економічних процесах	Диференціювати джерела інформації про поведінку економічних агентів та формувати вимоги до інформації, що з них надходить	Самостійність у формуванні проблематики дослідження. Відповідальність за створення системного бачення проблематики економічних відносин
Тема 2. Психофізіологічні основи поведінки та нейроекономіка					
Визначати психофізіологічні основи та фактори, що обумовлюють прийняття економічних рішень	Біологічні механізми функціонування мислення. Нервова система, мозок та їх функції	Прийняття рішення як результат біохімічних та фізичних процесів у мозку. Фактори, що впливають на перебіг мозкових процесів	Визначати психофізіологічні причини типових форм поведінки економічних агентів та обирати чинники, що обумовлюють їх перебіг в заданому напрямі	Обирати форми та методи збору інформації про вплив психофізіології економічного агента на результати його діяльності	Самостійність у визначенні ролі психофізіологічних чинників в процесі прийняття рішення. Відповідальність за релевантність обраних методів та форм дослідження психофізіології економічних агентів

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Когнітивні процеси в регуляції поведінки					
Оцінювати вплив когнітивних процесів економічного агента на якість економічних рішень	Поняття про когнітивні процеси. Сприйняття. Пам'ять. Мислення. Увага. Мова та комунікація	Особливості впливу когнітивних процесів на прийняття рішень. Типові обмеження та вади когнітивних процесів. Методи розвитку	Ідентифікувати вплив когнітивних процесів на якість рішення. Обирати методи подолання когнітивних обмежень	Отримувати зворотний зв'язок про ефективність власних когнітивних процесів у діловій комунікації	Автономність у виборі засобів моніторингу когнітивних процесів. Відповідальність за достовірність оцінок когнітивної сфери
Тема 4. Психологія прийняття рішень в економіці					
Оптимізувати процеси прийняття економічних рішень враховуючи психологічні особливості суб'єктів діяльності	Рішення як процес вибору. Етапи прийняття рішення. Методи прийняття рішень. Фактори, що обумовлюють якість прийнятого рішення	Психологічні закономірності, що притаманні процесу прийняття рішення. Типові помилки та засоби їх подолання. Методи розвитку евристичних здібностей	Прогнозувати та враховувати вплив психологічних особливостей на процес прийняття рішення. Обирати методи психологічного впливу, що оптимізують дію психологічних чинників	Отримувати інформацію про стан когнітивних здібностей та соціально-психологічне оточення економічного суб'єкта	Автономність в процесі прийняття економічних рішень. Відповідальність за якість прийнятих економічних рішень

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Внутрішня мотивація та механізми підтримки діяльності					
Обирати адекватні методи формування та корекції мотивації відповідно до специфіки завдання	Поняття мотивації та мотиваційного процесу. Теорії та фактори мотивації. Закономірності мотивації та стимулювання	Особливості мотивації в залежності від специфіки завдання. Мотивація творчості. Фактори мотивації та управління активністю. Поточкові стани.	Обирати методи мотивації відповідно до ситуації. Ідентифікувати загрози мотивації та активності в діяльності. Здійснювати управління власною активністю	Застосовувати релевантні методи збору інформації про мотиваційні чинники	Автономність у прийнятті рішень щодо доцільності мотиваційного впливу. Відповідальність за результативність та ефективність обраних методів мотивації
Тема 6. Прийняття рішень в умовах ризику					
Враховувати поведінкові чинники при прийнятті рішень в умовах ризику	Поняття ризику. Процес прийняття рішення. Теорія ймовірності	Концепції прийняття рішень в умовах ризику. Парадокс Алле. Точка відліку. Теорія перспектив. Ефекти ризикованого вибору	Мінімізувати ризику при прийнятті управлінських та економічних рішень шляхом урахування психологічних особливостей суб'єкта	Здійснювати збір інформації щодо поведінкових факторів, які обумовлюють належну якість рішення, що приймається	Автономність в оцінці впливу поведінкових факторів. Відповідальність за достовірність оцінки ризику та релевантність заходів щодо їх мінімізації

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Міжчасовий вибір та фреймінг					
Враховувати закономірності міжчасового вибору та фреймінг під час прийняття економічних рішень в умовах ризику	Поняття зовнішнього середовища. Процес прийняття рішення. Теорія ймовірності	Модель гіперболічного дисконтування. Валентність подій. Фреймінг. Види фреймів. Закономірності ментального обліку	Мінімізувати ризики при прийнятті управлінських та економічних рішень шляхом урахування міжчасового вибору та особливостей контексту	Здійснювати збір достовірної інформації щодо контексту прийняття рішення	Автономність у виборі методів подолання фреймінгу. Відповідальність за якість прийнятого управлінського рішення
Тема 8. Евристики в прийнятті економічних рішень					
Ідентифікувати помилки в когнітивних процесах, що пов'язані з дією евристик	Сприйняття. Процеси пам'яті. Мисленнєві операції. Умовивід. Репрезентативність. Рефлексивні процеси	Евристика доступності. Евристика оцінки частоти та вірогідності. Ефект якоріння. Евристика репрезентативності. Помилки умовиводу	Підвищувати якість управлінських та економічних рішень шляхом усунення когнітивних помилок, пов'язаних з евристичними	Отримувати інформацію щодо впливу евристик на якість процесу прийняття рішення	Автономність у виборі методів усунення когнітивних помилок. Відповідальність за якість прийнятого рішення
Тема 9. Аномалії в економічній поведінці					
Ідентифікувати аномалії в економічній поведінці суб'єктів та визначати заходи щодо подолання їх наслідків	Регулятори поведінки. Імпульсивність. Групові ефекти. Соціальні очікування. Механізм прийняття рішення	Ефект переваг. Імпульсивне інвестування. Взаємна корисність. Стадна поведінка. Пастка дивідендів. Календарний ефект. Ефект краю	Обирати методи подолання аномалій економічної поведінки при прогнозуванні економічних процесів та прийнятті рішень	Обґрунтовувати необхідність заходів щодо подолання чи врахування аномалій економічної поведінки суб'єктів	Автономність у виборі методів виявлення та оцінки аномалій економічної поведінки. Відповідальність за результати оцінки

1	2	3	4	5	6
Тема 10. Соціальні аспекти економічної поведінки					
Здійснювати оцінку впливу факторів спільної діяльності на економічну поведінку суб'єктів	Соціальна група. Спілкування та комунікація. Взаємодія. Спільна діяльність	Властивості групи. Статус. Соціальне сприяння та соціальне гальмування. Групове мислення. Конформність. Соціальні феномени групи. Альтруїзм. Справедливість та свобода	Визначати вплив факторів спільної діяльності на економічну поведінку та обирати методи її корекції	Налагоджувати комунікаційні процеси у групі з метою управління економічною поведінкою учасників	Автономність у виборі методів оцінки впливу соціальних факторів на економічну поведінку. Відповідальність за релевантність та результативність застосованих методів корекції економічної поведінки

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні основи економічної поведінки

Тема 1. Поведінкова економіка в системі економічних наук

1.1. Роль, предмет та завдання поведінкової економіки. Еволюція уявлень про людину в економічних теоріях. Поняття економічної поведінки. Поведінкова економіка як наука про прийняття економічних рішень, реальні економічні стосунки та економічну поведінку. Відмінності класичної та поведінкової моделей людини в економіці.

1.2. Цілі та завдання поведінкової економіки. Обмеження традиційних уявлень про «людину економічну». Раціональна та ірраціональна поведінка. Сфери застосування поведінкових знань в економіці. Прогноз в економіці та інших гуманітарних науках. Суб'єктивний образ реальності як ключовий фактор індивідуальної економічної поведінки.

1.3. Предмет та методи дослідження в поведінковій економіці. Особливості досліджень в економіці. Логіка експеримента в поведінковій економіці. Лабораторні та польові експерименти в поведінкових науках.

Тема 2. Психофізіологічні основи поведінки та нейроекономіка

2.1. Мозок як головна система регуляції поведінки. Мозкові структури. Функції мозкових структур. Види нейронів. Мозкові процеси. Хімічні та фізичні процеси в діяльності мозку. Нейропсихологія поведінки.

2.2. Мозкова активність та біологія прийняття рішень. Принцип мозкової домінанти. Топографія мозку. Інформаційні моделі мозкової діяльності. Фактори, що обумовлюють діяльність мозку.

2.3. Психофізіологія прийняття рішень в економіці. Інформаційна модель роботи мозку. Нейроекономіка як система методів фіксації мозкової активності. Нейроекономіка як система дослідження суб'єктивного досвіду. Нейроекономіка як система методів впливу на мозкову активність.

Тема 3. Когнітивні процеси в регуляції поведінки

3.1. Поняття й види когнітивних процесів. Свідомість і контроль дій. Сенсорно-перцептивні процеси. Пам'ять, мислення, мовна діяльність. Поняття комунікації.

3.2. Когнітивні процеси в прийнятті економічних рішень. Закономірності сприйняття часу та простору. Сприйняття руху. Впізнавання та пригадування. Ефекти запам'ятовування. Теорія подвійного кодування. Увага, її види та особливості.

3.3. Когнітивні обмеження. Обмеження процесів сприйняття. Обмеження процесів пам'яті. Феномени уваги та обмеження процесів мислення.

Тема 4. Психологія прийняття рішень в економіці

4.1. Суб'єктивність у прийнятті рішення. Вплив індивідуальних особливостей на процес прийняття рішення. Цінності та критерії прийняття рішення. Сприйняття ціни, власності, транзакцій. Вплив контексту прийняття рішення. Задоволеність ціною та фактори, що її обумовлюють. Дефіцит та суб'єктивна цінність продукту.

4.2. Динаміка уподобань. Фактори зміни індивідуальних переваг. Вплив досвіду та рішення за аналогією. Ієрархія критеріїв та її динаміка.

4.3. Індивідуально-психологічні особливості прийняття рішення. Типи мислення. Мисленнєві стратегії.

Тема 5. Внутрішня мотивація та механізми підтримки діяльності

5.1. Динаміка мотивації. Поняття мотивації, мотиву, стимулу, компенсації. Теорії мотивації. Етапи мотиваційного процесу. Вплив самооцінки на мотивацію.

5.2. Дослідження самоконтролю. Мотиваційні парадокси та феномени. Зовнішня та внутрішня мотивації. Експеримент К. Дункера. Потоківі стани. Модель Бікабо та Тироля.

5.3. Емоції як регулятор активності. Афективні механізми підкріплення поведінки. Вплив емоцій на вибір. Управління емоціями.

Фактори емоційного впливу. Нейромаркетинг. Використання емоцій в рекламі.

Змістовий модуль 2. Експериментальна поведінкова економіка

Тема 6. Прийняття рішень в умовах ризику

6.1. Концепції прийняття рішень в умовах ризику. Концепція очікуваної корисності. Обмеження теорії Неймана-Моргенштерна. Міра неприйняття ризику Ерроу-Пратта. Парадокс Алле. Нетранзитивність переваг в умовах ризику.

6.2. Теорія перспектив Канемана-Тверські. Основні постулати теорії. Функція цінності в теорії перспектив. Поняття точки відліку та шляхи її формування.

6.3. Ефекти ризикованого вибору. Ефект достовірності. Ефект ймовірності. Ефект відображення. Нелінійна оцінка ймовірностей. Уникнення збитків. Неприйняття ризику як стереотип в поведінці інвесторів. Теорія перспектив в діяльності інших суб'єктів ринку.

Тема 7. Міжчасовий вибір та фреймінг

7.1. Поняття міжчасового вибору. Модель гіперболічного дисконтування. Конструювання переваг при дисконтуванні. Нестійкі переваги та їх моделювання. Прокрастинація та наївність.

7.2. Валентність подій та її вплив на оцінку ризику. Оцінка позитивних та негативних подій. Психологічні принципи оцінки ризику.

7.3. Фреймінг. Залежність вибору від контексту. Види фреймів. Лінгвістика фреймів. Ментальний облік. Вибір у ситуації вільного вибору. Вибір у ситуації елімінації варіантів.

Тема 8. Евристики в прийнятті економічних рішень

8.1. Евристика доступності. Евристики оцінки частоти та вірогідності. Вплив доступності події на подальший вибір. Ефект якоріння в евристиці доступності. Ретроспективне викривлення. Евристика моделювання. Егоцентризм в оцінці доступності.

8.2. Евристика репрезентативності. Суб'єктивна ймовірність.

Помилки логіки. Помилкове сприйняття випадковості. Вибірковість сприйняття. Вплив закону малих чисел. Репрезентативність в оцінках репрезентативності.

8.3. *Помилки умовиводу.* «Необдумані» рішення. Помилки планування. Помилки в оцінці втрат. Надмірна впевненість у судженнях. Ігнорування ретроспективної рефлексії.

Тема 9. Аномалії в економічній поведінці

9.1. *Індивідуальні аномалії.* Ефект переваг. Імпульсивне інвестування. Перевага поточного споживання. Жадібність та страх. Пастка втоплених витрат.

9.2. *Аномалії групової поведінки.* Взаємна корисність. Стадна поведінка. Неприйняття несправедливості.

9.3. *Аномалії ринкової поведінки.* Гіпотеза ефективного рівня оплати праці. Феномени прибутковості акцій. Пастка дивідендів. Календарний ефект. Ефект краю.

Тема 10. Соціальні аспекти економічної поведінки

10.1. *Економічні фактори спільної діяльності.* Поняття групи. Згуртованість. Статус. Розвиток груп. Групова динаміка. Продуктивність у групах. Соціальне сприяння та соціальне гальмування. Соціальна лінь. Соціальна компенсація.

10.2. *Групове мислення.* Ілюзія захищеності. Раціоналізація. Групова мораль. Стереотипізація. Конформність. Внутрішня цензура. Ілюзія єдності.

10.3. *Соціальні феномени.* Просоціальна поведінка. Конформізм. Групові цінності та альтруїзм. Справедливість та свобода. Моделі кооперативної поведінки. Уникнення нерівності. Функція Фера-Шмідта. Взаємність. Парадокс Тітмуса.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, під час якої здійснюється актуалізація, систематизація та закріплення теоретичних

знань з ключових питань навчальної теми. Мета дискусії – актуалізація теоретичних знань та формування пошукової активності студента в предметній сфері теми заняття для вирішення дидактичних завдань та подальшого практичного застосування .

Семінарські заняття передбачають стислі виступи студентів за окремими ключовими теоретичними питаннями теми (3-5 хв), результати яких надалі враховуються при оцінці аудиторної роботи. Перелік питань, що виносяться на розгляд під час проведення семінарських занять наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
1	2
Змістовий модуль 1. Формування соціальної відповідальності персоналу підприємства	
<i>Тема 1.</i> Поведінкова економіка в системі економічних наук	1. Вказати відмінності традиційної та поведінкової моделей людини в економіці . 2. Охарактеризувати обмеження традиційної та неокласичної моделей людини в економіці. 3. Визначити особливості та ознаки раціональної поведінки
<i>Тема 2.</i> Психофізіологічні основи поведінки та нейроекономіка	1. Охарактеризувати функції структур мозку при прийнятті рішень. 2. Пояснити принцип дії мозкової домінанти в регуляції поведінки людини. 3. Запропонувати напрями практичного використання нейроекономічних знань
<i>Тема 3.</i> Когнітивні процеси в регуляції поведінки	1. Охарактеризувати роль когнітивних процесів у прийнятті рішень. 2. Назвати основні властивості сприйняття та уваги. Пояснити відмінності. 3. Охарактеризувати існуючі обмеження когнітивних процесів та визначити заходи щодо їх нівелювання
<i>Тема 4.</i> Психологія прийняття рішень в економіці	1. Назвати фактори, що обумовлюють динаміку уподобань. 2. Пояснити теоретичні постулати, на яких базується модель квазігіперболічного дисконтування. 3. Визначити фактори, що обумовлюють вплив групових ефектів на прийняття рішення
<i>Тема 5.</i> Внутрішня мотивація та механізми підтримки діяльності	1. Пояснити відмінності у дії мотивації від інших чинників детермінації активності. 2. Назвати основні етапи мотиваційного процесу та пояснити завдання, що вирішуються кожним з них. 3. Охарактеризувати афективні механізми прийняття рішень, що використовуються у нейромаркетингу

1	2
Змістовий модуль 2.	
Інструменти та практика формування соціальної відповідальності	
<i>Тема 6.</i> Прийняття рішень в умовах ризику	<ol style="list-style-type: none"> 1. Назвати обмеження теорії прийняття рішень Неймана-Моргенштерна. 2. Визначити фактори, що обумовлюють нетранзитивність переваг в умовах ризику. 3. Пояснити основні положення Теорії перспектив Канемана-Тверські
<i>Тема 7.</i> Міжчасовий вибір та фреймінг	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати прокрастинацію як результат дії індивідуальної ієрархії критеріїв. 2. Пояснити теоретичні постулати, на яких базується модель квазігіперболічного дисконтування. 3. Пояснити можливість існування нелінгвістичних фреймів та механізм їх впливу на процес прийняття рішення
<i>Тема 8.</i> Евристики в прийнятті економічних рішень	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити роль евристики в процесі прийняття рішень. 2. Охарактеризувати дію механізму якоріння в процесах, що містять евристики. 3. Охарактеризувати основні помилки умовиводу та назвати фактори, що їх обумовлюють
<i>Тема 9.</i> Аномалії в економічній поведінці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пояснити механізм виникнення «ефекту переваг». 2. Визначити природу основних аномалій ринкової поведінки. 3. Охарактеризувати аномалії стадної поведінки
<i>Тема 10.</i> Соціальні аспекти економічної поведінки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обґрунтувати доцільність врахування групових процесів при прогнозуванні економічної поведінки. 2. Пояснити синергію згуртованості та феномен «соціальної лінії». 3. Охарактеризувати роль конформності у детермінації економічної поведінки.

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчання, що передбачає закріплення теоретичних знань, формування певних вмінь та навичок професійної діяльності шляхом виконання студентом системи вправ та завдань відповідно до встановлених процедур за визначеними критеріями.

Практичне заняття передбачає експериментальну перевірку та практичне застосування теоретичних положень, їх поглиблення та розширення, визначення системних зв'язків навчального матеріалу з іншими економічними явищами та процесами. Відповідно, основним завданням при цьому є спрямоване управління пошуковою активністю

студентів. Перелік тем практичних занять відповідно до графіку їх проведення наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
<i>Змістовий модуль 1.</i> Загальні основи економічної поведінки	<i>Завдання 1.</i> Обмеження раціональної економічної моделі (модерація)
	<i>Завдання 2.</i> Нейропсихологія економічної поведінки (тренінг-практикум)
	<i>Завдання 3.</i> Оцінка когнітивних процесів (тренінг)
	<i>Завдання 4.</i> Динаміка уподобань при прийнятті рішень (експеримент-практикум)
	<i>Колоквіум</i> за модулем 1
<i>Змістовий модуль 2.</i> Експериментальна поведінкова економіка	<i>Завдання 6.</i> Прийняття рішень в умовах ризику (експеримент-практикум)
	<i>Завдання 7.</i> Міжчасовий вибір та фреймінг (експеримент-практикум)
	<i>Завдання 8.</i> Евристики у прийнятті рішень (експеримент-практикум).
	<i>Завдання 9.</i> Аномалії ринкової поведінки (експеримент-практикум)
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 2

5. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача. Метою самостійної роботи є забезпечення систематичного формування професійної компетентності та розвиток автономності у застосуванні сучасного наукового інструментарію.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.1.

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	3
Змістовий модуль 1. Загальні основи економічної поведінки		
<i>Тема 1.</i> Поведінкова економіка в системі економічних наук	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Завдання 1:</i> есе «Потреби розвитку сучасної теорії економічної поведінки»	Есе
<i>Тема 2.</i> Психофізіологічні основи поведінки та нейроекономіка	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Завдання 2:</i> «Забезпечення якісного функціонування мозкових структур»	Звіт з виконання завдання
<i>Тема 3.</i> Когнітивні процеси в регуляції поведінки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Завдання 3:</i> «Індивідуальний план розвитку когнітивних процесів»	Звіт з виконання завдання
<i>Тема 4.</i> Психологія прийняття рішень в економіці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Завдання 4:</i> «Аналіз динаміки ієрархії критеріїв»	Звіт з виконання завдання
<i>Тема 5.</i> Внутрішня мотивація та механізми підтримки діяльності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. <i>Підготовка до колоквиуму за темами 1–5.</i>	Колоквиум
Змістовий модуль 2. Експериментальна поведінкова економіка		
<i>Тема 6.</i> Прийняття рішень в умовах ризику	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. <i>Завдання 6:</i> «Ефекти ризикованого вибору»	Звіт з виконання завдання
<i>Тема 7.</i> Міжчасовий вибір та фреймінг	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. <i>Завдання 7:</i> «Виявлення лінгвістичних фреймів рекламного тексту»	Звіт з виконання завдання 3

1	2	3
Тема 8. Евристики в прийнятті економічних рішень	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Завдання 8: «Аналіз евристик в економічних рішеннях»	Звіт з виконання завдання
Тема 9. Аномалії в економічній поведінці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Завдання 9: «Аналіз аномалій в економічній поведінці»	Звіт з виконання завдання
Тема 10. Соціальні аспекти економічної поведінки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Підготовка до колоквіуму за темами 6-10.	Колоквіум

Оцінювання якості виконання завдань самостійної роботи здійснюється відповідно до системи розподілу балів за формами і методами навчання, що наведена в «Технологічній карті накопичувальних балів» за навчальною дисципліною.

6. Методи навчання

Формування професійних компетентностей в процесі вивчення навчальної дисципліни передбачає широке використання різноманітних методів активізації навчально-пізнавальної та проблемно-пошукової діяльності студентів. Для підвищення ефективності навчального процесу та посилення його зв'язку з практикою використовуються такі активні та інтерактивні навчальні технології як: проблемні лекції, лабораторні та польові експерименти, методи організації роботи в малих групах, семінари-дискусії, евристичні методи, кейс-метод, презентації, ділові ігри, модерація та фасилітація, тренінгові методи, банки візуального супроводу (табл. 6.1 і 6.2).

Вибір методів навчання обумовлений специфікою навчальної тематики, закономірностями пізнавальної діяльності та цілями дидактичних завдань. Логіка використання методів заснована на забезпеченні поступового руху в напрямку ускладнення навчального матеріалу та використанні раніше набутих знань при вивченні наступних тем.

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Поведінкова економіка в системі економічних наук	Лекція проблемного характеру з питання «Обмеження раціональної моделі людини в економіці», банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Психофізіологічні основи поведінки та нейроеконіміка	Мозковий штурм «Ознаки мозкової діяльності», банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Когнітивні процеси в регуляції поведінки	Дискусія щодо ролі когнітивних процесів (пам'яті, мислення, уваги, сприйняття) в діяльності економіста
<i>Тема 4.</i> Психологія прийняття рішень в економіці	Міні-лекція з питання «Методи прийняття рішень», банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Внутрішня мотивація та механізми підтримки діяльності	Лекція проблемного характеру з питання «Відмінності мотивації творчої та репродуктивної діяльності», банки візуального супроводу
<i>Тема 6.</i> Прийняття рішень в умовах ризику	Міні-дискусія «Ризик – характеристика випадкова чи закономірна?», банки візуального супроводу
<i>Тема 7.</i> Міжчасовий вибір та фреймінг	Міні-дискусія «Фігура чи фон – що первинне?», банки візуального супроводу
<i>Тема 8.</i> Евристики в прийнятті економічних рішень	Мозковий штурм «Властивості евристик», банки візуального супроводу
<i>Тема 9.</i> Аномалії в економічній поведінці	Міні-лекція «Переваги та недоліки аномалій», банки візуального супроводу
<i>Тема 10.</i> Соціальні аспекти економічної поведінки	Лекція проблемного характеру з питання «Конформність як соціальний феномен»

**Використання методик активізації процесу навчання
(семінарські та практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Поведінкова економіка в системі економічних наук	<i>Заняття 1.</i> Тема: Обмеження раціональної економічної моделі	Модерація
<i>Тема 2.</i> Психофізіологічні основи поведінки та нейроеконіміка	<i>Завдання 2.</i> Тема: Нейропсихологія економічної поведінки	Тренінг-практикум
<i>Тема 3.</i> Когнітивні процеси в регуляції поведінки	<i>Завдання 3.</i> Тема: Оцінка когнітивних процесів	Тренінг
<i>Тема 4.</i> Психологія прийняття рішень в економіці	<i>Завдання 4.</i> Тема: Динаміка уподобань при прийнятті рішень	Експеримент-практикум
<i>Тема 5.</i> Внутрішня мотивація та механізми підтримки діяльності	<i>Завдання 5.</i> Тема: Внутрішня мотивація	Робота в малих групах, мозковий штурм, презентації
<i>Тема 6.</i> Прийняття рішень в умовах ризику	<i>Завдання 6.</i> Тема: Прийняття рішень в умовах ризику	Експеримент-практикум, робота в малих групах
<i>Тема 7.</i> Міжчасовий вибір та фреймінг	<i>Завдання 7.</i> Тема: Міжчасовий вибір та фреймінг	Експеримент-практикум, презентації
<i>Тема 8.</i> Евристики в прийнятті економічних рішень	<i>Завдання 8.</i> Тема: Евристики у прийнятті рішень	Експеримент-практикум, презентації
<i>Тема 9.</i> Аномалії в економічній поведінці	<i>Завдання 9.</i> Тема: Аномалії ринкової поведінки	Експеримент-практикум, презентації
<i>Тема 10.</i> Соціальні аспекти економічної поведінки	<i>Завдання 10.</i> Тема: Соціальні фактори спільної діяльності	Робота в малих групах, мозковий штурм, презентації

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Ариели Д. Предсказуемая иррациональность. Скрытые силы, определяющие наши решения / Д. Ариели ; пер. с англ. П. Миронова. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2010. – 296 с.
2. Канеман Д. Думай медленно... решай быстро / Д. Канеман. – М. : АСТ 2014. – 653 с.
3. Канеман Д. Принятие решений в неопределенности: Правила и предубеждения / Д. Канеман, П. Словик, А. Тверски ; пер. с англ. Х. : Изд. Институт прикладной психологии «Гуманитарный Центр», 2005. – 632 с.
4. Пинк Д. Драйв: Что на самом деле нас мотивирует / Д. Пинк ; пер. с англ. – М. : Альпина Пабlishер, 2013. – 274 с.
5. Смит В. Экспериментальная экономика (комплекс исследований, по совокупности которых автору присуждена Нобелевская премия) / В. Смит ; пер. с англ., под научн. ред. Р. М. Нуреева. – М. : ИРИСЭН; Мысль, 2008. – 808 с.